

سروین دهقان

گزارش

سال‌ها از حماسه دفاع مقدس اول گذشته، اما روایت آن هنوز یکی از مهم‌ترین و البته دشوارترین میدان‌های سینمای ایران است؛ میدانی که یک سوی آن به ضرورت ثبت و بازنمایی واقعیت‌های جنگ می‌رسد و سوی دیگرش به مسئله چگونگی روایت این واقعیت‌ها برای مخاطبی که تجربه‌ای مستقیم از آن دوران ندارد. در این پرونده با نگاهی به دیدگاه‌های سینماگران و تهیه‌کنندگانی چون سعید الهی و سعید سعدی، این پرسش را دنبال کرده‌ایم که چرا با وجود اهمیت تاریخی دفاع مقدس، سینما هنوز برای روایت جذاب، باورپذیر و ماندگار آن با چالش‌هایی جدی روبه‌روست؛ از پژوهش و فیلمنامه و انتخاب شخصیت‌ها تا تأمین بودجه، امکانات تولید و مهم‌تر از همه، یافتن زبان مشترک با نسل امروز.

پرونده روزنامه صبا، درباره سینمای دفاع مقدس پرونده روزنامه صبا، درباره سینمای دفاع مقدس

دفاع مقدس

در جست‌وجوی

روایت تازه

چرا سینما در روایت جنگ ناتوان است؟

داشته‌اید، چه شد که به سمت تولید آثار دفاع مقدس رفتید؟

بله من در آثار مختلفی کار کرده‌ام، اما در یک دوره به سمت آثار دفاع مقدس رفتم و تلاش کردم تا آنجا که امکان دارد، در این زمینه آثاری تولید کنم که ماندگار باشند و بتوانند بر مخاطب امروز و به‌خصوص نسل جدید تأثیر بگذارند. دفاع مقدس و مقاومت، بخشی از تاریخ و هویت ماست و به نظر من سینما می‌تواند در معرفی این بخش از تاریخ به نسل امروز نقش مهمی داشته باشد. البته اینکه چقدر در این زمینه موفق بوده‌ام، دیگر بر عهده مخاطبان و منتقدان محترمی است که آثار را می‌بینند و درباره آنها قضاوت و ارزیابی می‌کنند.

شما پیش از این گفته بودید که از آثار دفاع مقدس حمایت جدی نمی‌شود. به نظر شما مهم‌ترین مشکل در این زمینه چیست؟

ساخت آثار دفاع مقدس، کار سنگینی است و اگر حمایت و پشتیبانی جدی از این آثار صورت نگیرد، طبیعتاً بعد از مدتی خودبه‌خود انگیزه برای ادامه این مسیر کم می‌شود. برای اینکه بتوان فیلم دفاع مقدس تولید کرد، هم در بخش محتوایی و هم در بخش اجرایی به حمایت نیاز داریم. در بخش محتوا، ابتدا باید منابع و پژوهش‌های مورد نیاز در اختیار گروه نویسنده قرار بگیرد. باید پژوهش

سعید سعدی، تهیه‌کننده سینما؛

سینمای دفاع مقدس حمایت جدی نیاز دارد

سعید سعدی، تهیه‌کننده سینما، در کارنامه خود تجربه حضور در ژانرهای مختلف، از کمدی و اجتماعی تا آثار دفاع مقدس را دارد. او معتقد است تولید آثار دفاع مقدس به دلیل هزینه‌های بالا و دشواری تأمین امکانات و تجهیزات دوران جنگ، بدون حمایت جدی امکان‌پذیر نیست. سعدی در عین حال تأکید دارد که برای ارتباط بیشتر مخاطب با این آثار، باید از قصه‌های منسجم و شخصیت‌های باورپذیر و مردمی استفاده کرد. او همچنین از تلاش برای ساخت فیلمی درباره جنگ رمضان خبر داد.

شما در کارنامه‌تان تجربه کار در ژانرهای مختلف، از کمدی و اجتماعی تا دفاع مقدس را

که سیستم دولتی و حاکمیتی پشت این آثار قرار بگیرد. به نظرم برای بخش خصوصی چندان منطقی نیست که وارد حوزه‌ای شود که احتمال بازگشت سرمایه در آن پایین است و بعد هم متحمل ضرر و زیان شود. اگر یک سرمایه‌گذار چند بار در چنین پروژه‌هایی ضرر کند، طبیعی است که دیگر برای تولید آثار مشابه وارد میدان نشود.

به نظر شما چرا مخاطبان آثار دفاع مقدس دودسته شده‌اند؟ بخشی اصلاً با این آثار ارتباط برقرار نمی‌کنند و آنها را سفارشی می‌دانند و بخشی دیگر همچنان علاقه‌مند به تماشای این فیلم‌ها هستند. مشکل را در شیوه روایت یا نوع پرداخت؟

به نظر من مسئله در هر دو بخش، یعنی هم محتوا و هم اجراست. ما در محتوا باید بتوانیم قصه‌ای را تعریف کنیم که مخاطب با آن ارتباط برقرار کند. مخاطب باید بتواند با قصه همراه شود، با شخصیت‌ها همذات‌پنداری کند و احساس کند این آدم‌ها از جنس خود او هستند. اگر بتوانیم چنین قصه‌ای را روایت کنیم، مخاطب با اثر ارتباط برقرار می‌کند و حتی یک حس نوستالژیک نسبت به آن پیدا می‌کند. وقتی مخاطب با شخصیت‌ها ارتباط برقرار کند، می‌تواند با آنها همذات‌پنداری کند و این ارتباط باعث می‌شود خودش هم به دیده‌شدن فیلم کمک کند؛ همان چیزی که به آن تبلیغ دهان‌پندهای می‌گوییم. بنابراین ما باید اول از همه قصه‌های منسجم‌تر و درست‌تری داشته باشیم؛ قصه‌هایی که شخصیت‌هایشان برای مردم قابل لمس باشند. از طرف دیگر، در اجرا هم نباید به یک اجرای دم‌دستی و ساده رضایت بدهیم. باید از ظرفیت‌های سینما استفاده کنیم و کاری ارائه دهیم که از نظر کیفیت تولید هم برای مخاطب قابل قبول باشد.

در بحث شخصیت‌پردازی چطور؟ آیا فکر نمی‌کنید بیشتر سراغ شخصیت‌های نظامی و چهره‌های شناخته‌شده رفته‌ایم؟

بله، به نظرم در این زمینه هم باید دقت بیشتری داشته باشیم. ما الزماً نباید همیشه سراغ شخصیت‌های رده‌بالا و شناخته‌شده برویم. این افراد حتماً شخصیت‌های مهمی هستند و پرداختن به آنها هم ضرورت دارد، اما در کنار آنها می‌توانیم شخصیت‌هایی را انتخاب کنیم که از دل خود مردم آمده‌اند. به نظرم اگر از نسل ایرانی و شخصیت‌های گمنام‌تر استفاده کنیم،

درست و دقیقی انجام شود تا متنی که تولید می‌شود و در نهایت به فیلمنامه تبدیل می‌شود، از انسجام و پشتوانه محتوایی مناسبی برخوردار باشد. نمی‌توان بدون تحقیق و پژوهش کافی سراغ موضوعات دفاع مقدس رفت و انتظار داشت نتیجه کار هم قابل قبول باشد. از طرف دیگر، بعد از مرحله فیلمنامه و بحث محتوایی، در مرحله اجرا هم حمایت جدی لازم است. زمان زیادی از دوران دفاع مقدس گذشته و همین مسئله باعث شده تولید بسیاری از آثار این حوزه با مشکلات جدی مواجه شود. برای ساخت

یک فیلم دفاع مقدس، شما به امکانات و تجهیزات مربوط به آن دوران نیاز دارید؛ از لباس و ادوات گرفته تا وسایل نقلیه و لوکیشن‌هایی که فضای آن دوران را تداعی کنند. بخشی از این تجهیزات هنوز وجود دارد، اما در اختیار گرفتن آنها امروز هزینه‌های بسیار بالایی دارد. بنابراین باید تدبیری اندیشیده شود که در این زمینه به فیلمسازان کمک شود. اگر این حمایت صورت بگیرد، بچه‌های بیشتری برای ورود به این حوزه تشویق می‌شوند و رقابت بیشتری برای تولید آثار باکیفیت شکل می‌گیرد. در نهایت هم خود فیلمسازان می‌توانند پیش‌تاز تولید در این حوزه باشند.

یعنی معتقدید برای ساخت فیلم دفاع مقدس باید بودجه دولتی وجود داشته باشد؟

به هر حال بخش خصوصی برای ورود به هر کاری محاسبات خودش را دارد. سرمایه‌گذار خصوصی وقتی می‌خواهد وارد یک پروژه شود، طبیعتاً به بازگشت سرمایه فکر می‌کند. وقتی احساس کند سرمایه‌ای که وارد کار می‌کند باز نمی‌گردد، طبیعی است که تمایلی به ادامه آن مسیر نداشته باشد. البته این مسئله فقط مربوط به آثار دفاع مقدس نیست. در سینما به طور کلی هم بسیاری از فیلم‌هایی که تولید می‌شوند، لزوماً هزینه تولیدشان را بر نمی‌گردانند. تعداد محدودی از آثار هستند که به دلیل شرایط خاص ژانر، محتوا، برند یا عوامل شناخته‌شده، می‌توانند وضعیت متفاوتی داشته باشند و شاید هزینه تولیدشان را برگردانند. اما آثار دفاع مقدس به دلیل اینکه مخاطب خاص‌تری نسبت به بعضی از گونه‌های دیگر سینما دارند، باریک‌بینی بیشتری برای سرمایه‌گذار خصوصی مواجه هستند. بنابراین واقعاً نیاز است